

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 13, Issue: 6, December 2021

www.historystudies.net

KRONSTADT'TAN NEP'E UZANAN SÜREÇTE BATILI GÜÇLERİN SOVYET POLİTİKASI

Western Powers' Soviet Policy Starting from Kronstadt to Nep

Doç. Dr. Merve İrem Yapıcı

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

merve.yapici@adu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-5302-7475

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 20.09.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 14.12.2021
DOI Number : 10.9737/hist.2021.1067

Atıf – Citation:

Merve İrem Yapıcı, "Kronstadt'tan Nep'e Uzanan Süreçte Batılı Güçlerin Sovyet Politikası", *History Studies*, 13/6, Aralık 2021, s. 1951-1966.

Kronstadt'tan NEP'e Uzanan Süreçte Batılı gÜÇLERİN Sovyet Politikası*

Western Powers' Soviet Policy Starting from Kronstadt to Nep

Doç. Dr. Merve İrem Yapıcı

Öz

1921 Mart'ında Petrograd'ın 20 mil batısında bulunan ve Baltık Donanması'nın ana üssü olarak kullanılan Kronstadt'ta, Troçki tarafından "devrimin gururu ve şefi" olarak adlandırılan denizciler, Bolşevik yönetime karşı "Özgür Sovyetler" sloganı ile ayaklandılar. 1905'ten itibaren isyan ruhunu sürekli canlı tutan Kronstadt denizcileri, İç Savaş sürecinde uygulamaya geçirilen ve toplum üzerinde yıkıcı sonuçlar doğuran "savaş komünizmi" politikası ile, giderek kendisini daha fazla hissettiren bürokratik despotizmi hedef alarak, 1917'de destek verdikleri Bolşevik yönetimini dönüştürmeye çalıştılar. Sovyet yönetimi tarafından bastırılan isyancılar, bu amaçlarına ulaşmasalar da, "savaş komünizmi" politikasını sonlandıran ve Batı dünyası ile ticari ve ekonomik ilişkilerin önünü açan Yeni Ekonomi Politikası'na (NEP-Novaya Ekonomicheskaya Politika) geçişi hızlandırdılar. İsyanla birlikte gelen ve Kronstadt denizcilerinin taleplerini karşılamaktan uzak olan bu yeni politika, Sovyet yönetiminin Batı dünyası tarafından tanınmasını kolaylaştırdı.

Bu çalışmanın temel amacı, ülke içindeki ekonomik, siyasal ve toplumsal koşullar sonucunda şekillenen Kronstadt İsyanı'na İngiltere, ABD ve Fransa yönetimleri özelinde Batı dünyasının yaklaşımını incelemektir. Bu amacın saptanmasında, Kronstadt İsyanı'nın amaçlanandan farklı ve Batı burjuvazisinin faydasına olacak biçimde NEP'e geçişi hızlandırmış olması belirleyici olmuştur. Kronstadt'ın Batılı güçler tarafından Sovyet politikasında araçsallaştırıldığı iddiasına dayanan çalışmada, NEP'e geçiş kararının Batı'nın Kronstadt politikasında bir dönüm noktası olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kronstadt, NEP, Savaş Komünizmi, Fransa, İngiltere, ABD.

Abstract

In March 1921, sailors, who had been saluted by Trotsky as "the pride and glory of the revolution", committed to an uprising against the Bolshevik administration with the slogan "Free Soviets" in Kronstadt –a place 20 miles west of Petrograd and used as the main base of the Baltic Fleet. Keeping the spirit of revolt constantly alive since 1905, the Kronstadt sailors targeted the strengthening bureaucratic despotism and "war communism", which was put into practice during the Civil War and caused devastating consequences for the society. Thus, they tried to transform the Bolshevik revolution they once supported in 1917. Although the rebels suppressed by the Soviet administration could not achieve these goals, they precipitated the transition to the New Economic Policy (NEP-Novaya Ekonomicheskaya Politika), which ended the "war communism" policy and paved the way for commercial and economic relations with the Western world. This new policy, which came along with the uprising and was far from meeting the demands of the Kronstadt sailors, facilitated the recognition of the Soviet administration by the Western world.

The main purpose of this article is to examine Western world's stance on Kronstadt Uprising, which had been shaped by the economic, political and social conditions in the country, by focusing on English, the United States and French administrations. The fact that the Kronstadt Uprising accelerated the transition to the NEP for the benefit of the Western bourgeoisie, in a way different from what was intended, was decisive in determining this goal. Based on the claim that Kronstadt was instrumentalized by Western powers in their Soviet policy, it was concluded that the decision to switch to the NEP was a milestone in West's Kronstadt policy.

Keywords: Kronstadt, NEP, War Communism, France, England, the United States.

Giriş

Petrograd'ın 30 km kadar batısında, Finlandiya Körfezi'nde bulunan Kotland Adası'nın doğu ucunda, I. Petro'nun (Türk tarih yazımında bilinen ismi ile Deli Petro) inşa ettirdiği bir deniz üssü olarak Kronstadt, Rus devrim tarihinde önemli bir yere sahiptir. Gerek 1905 gerekse 1917 Devrimlerinde önemli bir rol oynamış olan ve Troçki tarafından "devrimin onuru ve gururu" olarak tanımlanan Kronstadt denizcileri¹, İç Savaş yıllarında Beyaz Ordu'ya karşı Bolşevikler ile birlikte mücadele etmişlerdir.² Ancak Ekim Devrimi'nin bir kaynağı olarak görülen Kronstadt Deniz Üssü, 1921 yılının Mart ayında Bolşevik yönetime karşı "Özgür Sovyetler", "Üçüncü Devrim" ve "Komiserokrasiye Son" sloganları ile giderek büyüyen bir ayaklanmaya ev sahipliği yapmıştır. 1905'ten itibaren isyan ruhunu sürekli canlı tutan Kronstadt denizcileri, İç Savaş süresince uygulamaya geçirilen ve toplum üzerinde yıkıcı sonuçlar doğuran "savaş komünizmi" politikası ile giderek kendisini daha fazla hissettiren bürokratik despotizmi hedef alarak, devrim sürecinde destek verdikleri Bolşevik yönetimini karşılarına almışlardır.

Toplumsal hoşnutsuzluğun bir simgesi olarak kabul edilen bu hareket, bürokratik devlet kapitalizmine karşı durarak, proletarya ve köylüler üzerindeki ekonomik ve siyasal baskının kaldırılmasını hedeflemiştir. Ne var ki, Kronstadt'a paralel süreçte ortaya atılan ve "savaş komünizmi"ni sona erdiren Yeni Ekonomi Politikası (NEP-Novaya Ekonomiçeskaya Politika), Kronstadt'ın taleplerini karşılamak bir yana, sosyalizme karşı devlet kapitalizmi ile özel kapitalizmin bir ittifakı olarak proletaryaya zarar vermeye devam etmiştir. Lenin tarafından "köylüler için Brets-Litovsk" olarak adlandırılan bu politika, proletaryaya karşı köylü-bürokrasi iş birliğini sağlayarak, Kronstadt'taki köylü-proletarya dayanışmasını sonlandırmıştır.

Böylece, Kronstadt'ı Beyaz Ordu ile karşı-devrimin aracı olmak ve devrime ihanet etmek ile suçlayan Bolşevik yönetimi, uygulamaya geçirdiği NEP ile, sosyalist devrim sürecini bizzat kendisi yavaşlatmıştır. "Savaş komünizmi" ve NEP, içinde bulunan dönemin koşulları doğrultusunda Sovyet yönetimi tarafından haklı gerekçelere dayandırılabilirse de bürokratik baskının araçları olarak proletaryayı karşısına almıştır. Üstelik gerek Kronstadt İsyanı gerekse NEP'in uygulanması, ülke içi faktörlerin belirleyiciliği sonucunda şekillenmiş olsalar da liberal Batı dünyasının Sovyet politikasında fayda sağladıkları birer araca dönüşebilmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, özellikle İngiltere, ABD ve Fransa örnekleri üzerinden Batılı kapitalist devletlerin Kronstadt İsyanı ve NEP sürecindeki politikalarını irdeleyerek, bu süreçleri Batı burjuvazisininin faydasına dönüştürme konusundaki girişimlerini sorgulamaktır.

1. Kronstadt İsyanı'na Giden Süreç ve İsyanı Kolaylaştıran Unsurlar

1918-1920 yılları arasında yaşanan İç Savaş, Kronstadt İsyanı'nın oluşumuna zemin oluşturan temel olaydı. Ancak henüz İç Savaş yaşanmadan evvel, denizcilerle Bolşevik hükümet arasında bir takım fikir ayrılıkları da oluşmaya başlamıştı. Ekim Devrimi'nden hemen sonra Lenin'in Bolşeviklerden oluşan kabineyi açıklaması, tüm sosyalist grupların temsil edildiği bir koalisyon hükümetinden yana olan Kronstadt denizcileri açısından yeni bir diktatörlük tehdidi olarak yorumlandı. Ayrıca Almanya ile imzalanan Brets-Litovsk Anlaşması, denizciler arasında devrimin ihanete uğradığı yönündeki inancı arttırarak, Alman emperyalizmine teslim olmak ve dünya devriminden vazgeçmek olarak algılandı.³ 1918 yılının başlarında Bolşevizme olan inancı

* Bu makale, 26-28 Nisan 2018 tarihlerinde düzenlenen 1. Uluslararası PEFA Kongresi'nde sunulmuş ve özeti basılmış bildirinin tam metin halidir.

¹ Kronstadt denizcilerinin, Rus topraklarındaki devrimci süreçlerde oluşturduğu etkiler için bkz. Paul Avrich, *Kronstadt 1921*, Çev: Gün Zileli, Versus, Ankara 2006, s. 54-62.

² Murroy Bookchin, *Devrimci Halk Hareketleri Tarihi: 1905'ten 1917'ye Rus Devrimleri*, Dipnot Yayınları, Ankara 2011, s. 374.

³ Avrich, *age*, s. 62-63. "Kronstadt 1921: Bütün İktidar Sovyetlere, Partilere Değil", *Yeni Düzen*, 06.11.2017, <http://www.yeniduzen.com/kronstadt-1921-butun-iktidar-sovyetlere-partilere-degil-95745h.htm> (E.T. 16.04.2018). Israel

sarsılan pek çok Kronstadtlı, aynı yılın Ekim ayında düzenlenen mitingde Brets-Litovsk Anlaşması'nı tanımama ve Bolşevik iktidar tekeline karşı mücadele etme kararı aldılar. Dahası anarşistlerin ve muhalif sosyalistlerin baskı altına alınmasını kınayarak çeşitli sol parti temsilcilerinin Sovyetlerde daha geniş ölçüde temsil edilebilmesi için özgür seçim çağrısında bulundular. Ancak 1921'in habercisi olarak görülen 1918 Ekimi'ndeki bu başkaldırı, Bolşevik yönetimin girişimleri ile kısa sürede bastırıldı.

1918 yılı itibarıyla Kronstadtlı denizciler ile Bolşevik yönetim arasında oluşan gerilimlere rağmen, İç Savaş sürecinde denizciler ihtilalci kararlılığın öncüsü olarak Bolşeviklere sadık kaldılar ve Kızıl Ordu'nun asker ihtiyacını karşıladılar.⁴ Ne var ki İç Savaş'ın bitimiyle 1920 sonbaharında köylere geri dönen denizciler, İç Savaş süresince yönetim tarafından izlenen "savaş komünizmi" politikasının yıkıcı sonuçları ile karşı karşıya kalarak yeniden muhalefete geçtiler. Köylünün ürününe zorla el konulması ile birlikte kırları etkisi altına alan açlık, Kronstadt'ın devrimci ruhunu harekete geçirmekteydi; ki 1920 Ağustos'u ile 1921 Mart'ı arasında Kronstadt Komünist Parti Örgütü, 4000 üyesinin yarısını kaybetti.⁵

1918'in ortalarında uygulamaya geçirilen ancak 1919 yılında İç Savaş'ın en yoğun olduğu dönemde belirginleşen "savaş komünizmi" politikası, devletin üretim ve dağıtım ilişkilerinin tümünü kontrol altında tutmasına dayanmaktaydı. Köylülerin ürün teslim mükellefiyeti, devletleştirilmiş sanayinin merkezden yönetilmesi, çalışma zorunluluğu ve temel tüketim mallarının sınıfsal normlar çerçevesinde eşitlik ilkesine göre parasız dağıtımı gibi uygulamaları içeren bu politika⁶, gerek köylüler gerekse işçiler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurdu. Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak ve işçileri beslemek için köylünün ürününe zorla el konulması, tarımsal üretimde düşüşe yol açarken, köylüler açısından aristokratik baskının yerine Bolşevik baskının geçirilmesi olarak yorumlandı. Beyazların yenilgisi ve İç Savaş'ın sonlanması ile kırsalda giderek yükselen tepkiler, 1921 Şubatı'nda 118 civarında köylü ayaklanması ile sonuçlandı.⁷

Bolşeviklerin kalesi olarak görülen şehirlerdeki durum, kırsal bölgelerden de vahimdi. 1920'nin sonunda toplam sanayi üretimi, 1913'teki seviyesinin beşte birine düşmüş, birçok madenin su altında kalması ve tahribata uğraması sonucunda yakacak ve hammadde sıkıntısı kendisini göstermişti.⁸ Buna müttefiklerin son zamana kadar süren ambargosu ve geri çekilirken ulaşımda oluşturdukları tahribat da eklenince, ortaya oldukça vahim bir tablo çıkmaktaydı. Zira, tren yollarının tahribatı açlık içindeki şehirlere yiyecek nakliyatını önlemekte, "savaş komünizmi" altında özel ticaretin tamamıyla kaldırılması da şehirle kırsal arasındaki mal ve ürün değiş tokuşunu durdurarak, şehirlerdeki açlık ve sefaleti şiddetlendirmekteydi. Bu koşullar altında çareyi kırsala göç etmekte bulan fabrika işçileri, bir yandan nüfusun şehirden köye kaymasına yol açarak⁹

Getzler, *Kronstadt 1917-1921: The Fate of a Soviet Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge 2002, s. 188.

⁴ Neil Croll, "The Role of M.N. Tukhachevskii in the Suppression of the Kronstadt Rebellion", *Revolutionary Russia*, C.17, S.2, Aralık 2004, s. 1. İç Savaş boyunca 40.000'den fazla bahriyeli, kendini Beyazlara karşı verilen savaşın ön saflarına attılar. Avrich, *age*, s. 62.

⁵ Bookchin, *age*, s. 376.

⁶ Umut Bekcan, "Devrimden Sonra: Bolşeviklerin Zorunlu Dış Politikası 1917-1925", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.68, S.4, 2013, s. 81.

⁷ Ferit Burak Aydar, "Sunuş: Sovyet İktidarının Sorunları: Devrimin Genel Masrafları", Vladimir İ. Lenin, *Kronstadt'tan Parti İçi Muhalefete: Devrim Yazıları 4*, Çev: Ferit Burak Aydar, Agora, İstanbul 2010, s. 23.

⁸ 1921 yılında fabrika ve maden ürünlerinin, 1. Dünya Savaşı öncesi düzeyinin % 20'si civarında olduğu tahmin edilirken, bazı hayati ürünlerde üretim daha da düşmüştü. Örneğin pamuk üretimi, savaş öncesinin % 5'i, demir üretimi ise %2'sine kadar düşmüştü. Nicholas V. Riasanovsky- Mark D. Steinberg, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan Günümüze*, İnkılap, İstanbul 2016, s. 526.

⁹ Devrimden sonraki üç yıl içinde Moskova'nın nüfusu yüzde 44.5, Petrograd'ın nüfusu ise 57.5 oranında azalmıştı. Edward Hallett Carr, *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929*, Çev: Levent Cinemre, Yordam, İstanbul 2013, s.75.

Bolşevik iktidarın sosyal temelini zayıflatmakta, öte yandan köylülerle iletişimini sıkılaştırarak kitlesel gerilimin büyümesine yol açmaktaydı.¹⁰

"Savaş komünizmi" politikası ile emeğin askeri disipline tabi tutulması, İç Savaş'ın sonlarına doğru Kızıl Ordu birliklerindeki askerlerin "emek ordusu" üyelerine dönüştürülmesi ve fabrikalardaki askeri birliklerin varlığı işçileri daha da öfkeliendirdi. Buna ek olarak, 1918 yazından itibaren Bolşeviklerin daha önce destekledikleri işçi kontrolüne karşı çıkarak, fabrikalarda tek kişi yönetimini ve emeğin sıkı disiplinini uygulamaya geçirmeleri¹¹, işçiler tarafından proleter demokrasinin yok edilerek kapitalizmin zorlayıcı ve bürokratik yöntemlerinin tesis edilmesi olarak yorumlandı. Bu gelişmelerin sonucunda 1920-1921 kışında işçiler arasında sanayinin militarizasyonu ve bürokratizasyonuna yönelik eleştiriler hızla arttı.¹²

Bu arada 1920-1921 yılında yaşanan kuraklık ile olağanüstü kışın, yaşam koşullarını daha da zorlaştırması, Petrograd ve Moskova işçileri için kitlesel eylemi zorunlu kıldı. Sokaklara dökülen işçilerin temel talepleri, karne ile dağıtılan gıda miktarının artırılması, ayakkabı ve sıcak tutan giysilerin dağıtılması ve kentlerle köyler arasındaki serbest ticarete izin verilmesi gibi ekonomik sıkıntıları gidermeye yönelik taleplerdi.¹³ Ancak bu talepler, işçilerin sivil haklarının geri verilmesi, fabrikalardaki baskıcı yönetim politikalarının sona erdirilmesi ve hatta meclisin yeniden toplanması gibi siyasal talepleri de beraberinde getirdi. Bu taleplerle 23 Şubat 1921'de Petrograd'ın en büyük metal fabrikalarından biri olan Trubochny fabrikasından başlayan işçi hareketi, Laferme tütün fabrikası ve Baltık metal fabrikası gibi işletmelere de yayılarak, geniş çaplı bir grev dalgasına dönüştü.¹⁴ Olayları "karşı-devrimci tezgâh" olarak yaftalayan Bolşevikler¹⁵, grevlerin patlak verdiği fabrikaları kapatarak, lokavt ilan ederek ya da Çeka terörüne¹⁶ başvurarak süreci yönetmeye çalıştılar. Sonuçta, Petrograd'taki grevler hem asker yığınağıyla hem de huzursuzluğun esas sebebi olan "savaş komünizmi" politikalarının bazılarında geri adım atılması ile durduruldu. Ancak bu defa, Şubat sonunda bu grevleri incelemek üzere bir heyet oluşturup Petrograd'a yollayan Kronstadt'tan yeni bir isyan dalgası yükselmekteydi.¹⁷ Böylece, eylem için gerekli olan etkili liderlik ve tutarlı bir programdan yoksun olan ve rejime karşı silahlı bir ayaklanma noktasına hiçbir zaman ulaşmayan bu grevler, Petrograd'ın kapı komşusu Kronstadt'taki denizcileri harekete geçirerek daha büyük bir direnişin fitilini ateşlediler.¹⁸

2. Kronstadt İsyanı: Karşı Devrim mi Üçüncü Devrim mi?

Kronstadt, İç Savaş sürecinde uygulanan "savaş komünizmi" politikasının ülkede yol açtığı genel sorunlar ve huzursuzluk kadar, yerel birtakım sorunlarla da karşı karşıyaydı. Kronstadt'ın bir parçasını oluşturduğu Baltık Filosu, 1920 itibariyle materyal, personel, yönetim ve moral gücü açısından kriz içerisindeydi.¹⁹ 1917'den itibaren yakıt sıkıntısının da bir sonucu olarak kademeli

¹⁰ Avrich, *age*, s. 21-25.

¹¹ Fabrikalarda işçilerce seçilen komitelerce uygulanan üretimde "işçi denetimi", devrimin ilk heyecanı içinde desteklenmiş ve Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinde önemli bir rol oynamıştı. Ancak bu uygulama, kısa süre içerisinde anarşi oluşturan bir uygulama olarak değerlendirilerek, sanayide "tek adam yönetimi"ne geçiş desteklenmiştir. Carr, *age*, s. 76.

¹² Avrich, *age*, s. 26-29.

¹³ Bookchin, *age*, s. 376. Riasanovsky- Steinberg, *age*, s. 526.

¹⁴ Alexander Berkman, "The Kronstadt Rebellion", *Der Sindikalist*, 1922, s. 3.

¹⁵ Petrograd Sovyeti, gösterilerden en çok yararlananların Londra'daki İngiliz kapitalistleri, Beyaz Muhafız ajanları ve Menşevikler olduğuna dair açıklamalarda bulunuyordu. Ancak özellikle grevcileri cesaretlendiren Menşeviklerin, olayları örgütlediğine ilişkin açık bir kanıtı ulaşamadı. Avrich, *age*, s. 40, 45.

¹⁶ Çeka, Rusya'nın pek çok noktasındaki Menşevik merkezlerini basarak, parti üyesi yahut parti üyesi olduğundan şüphelenilen 3.000 kişiyi göz altına aldı. Petrograd'ta neredeyse her sokağın başına seçme birlikler yerleştirildi. Bookchin, *age*, s. 377.

¹⁷ Aydar, *agm*, s. 22.

¹⁸ Avrich, *age*, s. 50-51.

¹⁹ Evan Mawdsley, "The Baltic Fleet and the Kronstadt Mutiny", *Soviet Studies*, C.24, S.4, 1973, s. 506.

biçimde küçültülen Baltık Filosu, İç Savaşın zorlu koşullarında iâşe ve giyecek sıkıntısı yaşadı.²⁰ Bu sıkıntılara ek olarak, Filo'nun yönetiminde sosyalist demokrasiye aykırı biçimde hiyerarşik ve otoriter bir örgütlenmenin oluşturulması, seçilmiş gemi komitelerine yönetimin bırakılması taraftarı olan denizcilerde huzursuzluğa yol açtı.²¹ Öyle ki ihtiyaçları karşılanamayan, demokrasi taleplerine cevap bulamayan ve gittikçe azalarak pasifleşen Baltık bahriyelileri, gerçek bir filodan çok bir filonun kalıntıları arasında yaşayan bir grup insan görünümündeydi.²²

Tüm bu koşulların bir sonucu olarak, 26 Şubat 1921 tarihinde Kronstadt'taki Petropavlosk ve Sivastopol savaş gemilerinde acil durum toplantıları düzenlenerek, durumu yerinde gözlemlemesi için Petrograd'a bir delegasyon gönderilmesine karar verildi. 28 Şubat günü adaya dönen delegasyon üyeleri, şehirde fabrikaların askerler tarafından kuşatıldığı bilgisini paylaşınca, artık dizginlenemeyen denizciler Kronstadt İsyanı'nın politik ilkelerini oluşturan 15 maddelik bir önergeyi kabul ettiler.²³ Bu önergenin maddeleri şu şekilde sıralanmaktaydı: Sovyetleri özgürleştirmek için gizli oyla yeni seçimlere gidilmesi; bütün işçiler, köylüler, anarşistler ve sol sosyalistler için basın ve ifade özgürlüğü; köylü örgütleri ve işçi sendikaları için toplantı özgürlüğü; çeşitli halk hareketleri sonucunda tutuklanmış tüm denizci, asker, köylüler ve işçiler ile sosyalist siyasal tutukluların serbest bırakılması; toplama kamplarındaki bütün tutukluların davalarının yeniden görülmesi; belli partilerin ayrıcalıklarının kaldırılması; şehir sakinleriyle köylüler arasında bireysel ticareti engelleyen barikatların kaldırılması; sağlığa zararlı işlerde çalışanlar hariç tüm işlerde ücret eşitliği; fabrika ve atölyelerdeki komünist muhafızların ilga edilmesi; köylülere emek kiralamaksızın kendi araçlarıyla topraklarını işleme ve hayvanlarını yetiştirme hakkı.²⁴ Bu talepler, komünistlerin baskıcı iktidar tekeline yönelik genel bir sosyalist protesto niteliğindediydi;²⁵ yalnızca Baltık Donanması'ndaki değil, ülkenin tüm köy ve şehirlerindeki Rus halk kitlesinin huzursuzluğunu dile getirmekteydi. "Savaş komünizmi" politikalarını eleştiren bu önerge, denizcilerin memleketlerine döndüklerinde köylülerin sefaletini görmüş olmalarının ve Petrograd fabrikalarına yaptıkları araştırma gezisinin etkilerini yansıtmaktaydı.²⁶

1 Mart'ta Kronstadt'taki Çapa Meydanı'nda 15.000 kişinin katılımıyla düzenlenen geniş çaplı miting ve Petropavlovsk Kararları olarak bilinen bu ilkelerin oybirliği ile kabulü, Bolşevik yönetimin tedirginliğini daha da arttırdı. 2 Mart'ta Kronstadt Sovyeti'nin yeniden seçimi için bir konferansın toplanması, yönetimin müdahale söylentilerini²⁷ ortaya çıkarınca, yeni Sovyet'in oluşturulması askıya alınarak, ayaklanmanın koordinasyon merkezi olarak faaliyet gösterecek Geçici İhtilalci Komite oluşturuldu.²⁸ Komite'nin oluşumu ile birlikte ayaklanma süreci kendisini

²⁰ Giyecek konusundaki sıkıntı o kadar büyüktü ki, Kronstadt İsyanı sırasında, pek çok bahriyeli, ayağında botu olmadığı için isyana aktif katılım sağlayamamıştı. *Agm*, s. 507.

²¹ Avrich, *age*, s. 69.

²² Mawdsley, *agm*, s. 519.

²³ Bookchin, *age*, s. 377-378.

²⁴ Getzler, *age*, s. 213-214. Berkman, *agm*, s. 6-7. Avrich, *age*, s. 73.

²⁵ Robin Milner-Gulland- Nikolay Dejevskiy, *Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi VIII. Cilt*, Çev: Metin Çulhaoğlu, İletişim, İstanbul 1993, s. 155. Anlaşılan o ki; Kronstadtlılar, Ekim Devrimi'nin ideallerine ve Rusya'nın emekçilerini temsil eden serbestçe seçilmiş bir Sovyetler hükümetinin giderek tek partileşen Komünist rejimin yerini alacağına inanıyorlardı. Bookchin, *age*, s. 378.

²⁶ Avrich, *age*, s. 74-75.

²⁷ Konferans oturumu devam ederken gelen bir mesaja göre, on beş kamyon dolusu ağır silahlı Kızıl Ordu askeri, toplantıyı dağıtmak üzere harekete geçiyordu. Bu bilgi kanıtlanamasa da, konferanstaki delegeleri etkileyerek Komite oluşumunu hızlandırdı. Ancak bu söylentiden önce de, yönetim ile Kronstadtlılar arasında gerilimi arttıran bir takım şiddet olayları yaşanmıştı. Örneğin, Çapa Meydanı'ndaki mitingte, hükümeti savunmaya çalışan Bolşevik temsilciler, kürsüden indirilerek mitingten uzaklaştırılırken, önerge konusunda işçileri bilgilendirmek için Petrograd'a gönderilen 30 kişilik ikinci bir denizci delegasyonu Çeka tarafından tutuklanmış ve kendilerinden haber alınamamıştı. Bookchin, *age*, s. 378-379.

²⁸ Robert V. Daniels, "The Kronstadt Revolt of 1921: A Study in the Dynamics of Revolution", *The American Slavic and East European Review*, C. 10, S. 4, 1951, s. 243-244.

açıkça göstermeye başladı. Kısa süre içerisinde tüm şehir, isyancılar tarafından ele geçirilirken, 3 Mart tarihinde üç Bolşevik yetkilinin tutuklanması ile isyancılar ve Bolşevik yönetim arasındaki gerilim iyice arttı.²⁹

Bu arada Kronstadt'ın yeni yayın organı Izvestiya, "Siyasal partilere değil, tüm iktidar Sovyetlere" ve "ya zafer ya ölüm" şeklinde manşetler atarak, gerilimi büyüttü. Ayaklanmanın Petrograd'daki Kızıl Ordu askerlerine ve işçilere yayılmasından endişelenen Bolşevikler ve onların kontrolündeki Komünist basın ise, Kronstadtlı isyankâr denizcileri, Fransız kapitalistlere hizmet eden karşı devrimci Beyaz Muhafızlar olarak yaftaladı.³⁰ Bolşevik propagandanın temel amacı, bu ayaklanmanın kitle protestosunun kendiliğinden bir patlaması değil, İç Savaşta kilerin benzeri yeni bir karşı devrimci komplo olduğunu göstermekti. Çarlık yani eski düzen yanlısı General Kozlovsky'nin Kronstadt'ta bulunması, komplo iddiaları için gerekli malzemeyi sağladı. Bahriyelilerin, Kozlovsky'nin liderliğindeki Beyaz Muhafızlar tarafından galeyana getirildiği ileri sürüldü.³¹ Ancak Kronstadt'a bir topçu uzmanı olarak Troçki tarafından gönderilmiş olan Kozlovsky'nin, Kronstadt İsyanı'nda yönlendirici bir rol oynadığına dair herhangi bir kanıt bulunamadı.³² Hatta Çeka, hareketin lideri olarak gösterilen Kozlovsky'nin, İhtilalci Komite'nin üyeleri arasında dahi yer almadığını raporladı.³³ Böylelikle, isyan boyunca askeri danışmanlık ötesinde bir rol üstlenmeyen Kozlovsky'nin isyanın başlatılmasında, yönlendirilmesinde ve Petropavlovsk Kararlarının şekillenmesinde herhangi bir etkisinin olduğunu söylemek güçleşti.³⁴

Bolşevikler, iddia ettikleri karşı devrimci komplonun Fransız karşı-istihbaratıyla Rus göçmenleri tarafından Paris'te şekillendirildiğini düşünmekteydiler. İsyanın Paris'teki anti-Sovyet gruplarla bağlantısına delil olarak olaylar başlamadan iki hafta önce Fransız gazetelerinde yayınlanan isyan haberlerini gösteriyorlardı. 13 Şubat 1921 tarihinde Paris Gazetesi Le Matin'de yayınlanan ve Kronstadt'ta denizcilerin Sovyet iktidarına başkaldırdığını aktaran ilk haber, 11 Şubat tarihli Helsinki çıkışlı bir mektuba dayandırılmaktaydı. 14 Şubat'ta L'Echo de Paris'te yayınlanan "Baltık Filosu'nun Sovyet Hükümetine Başkaldırısı" başlıklı ve Le Matin'de yayınlanan "Moskova Kronstadt Asilerine Karşı Önlem Alıyor" başlıklı benzer haberlerde de, yine Sovyet karşıtı propagandanın merkezi olan Helsinki kaynak olarak gösterilmekteydi.³⁵ Üstelik sadece Fransız basınında değil, diğer Batı gazetelerinde de benzer haberler yer almakta, örneğin New York Times'ta yer alan bir haberde, bahriyelilerin Petrograd'ı tamamen ele geçirdiklerinden ve Bolşevikler tarafından üzerlerine gönderilen askeri birlikleri yenilgiye uğrattıklarından bahsedilmekteydi.³⁶ Troçki'ye göre, Kronstadt'ın tam anlamıyla sakin olduğu bir zamanda bir dizi yabancı gazetede isyan haberlerinin çıkması, Rus karşı-devrimcilerinin emperyalist Avrupa'ya ayaklanma vaadinde bulunduğunun bir göstergesiydi.

Üstelik basında çıkan bu haberlerin de ötesinde, Paris'te kurulan mülteci örgütü Rus Ulusal Komitesi'nin arşivlerinde bulunan "Kronstadt'ta Bir Ayaklanma Örgütlenirilmesi Üzerine Memorandum" başlıklı belge, Kronstadt'ta bir komplonun varlığına işaret etmekteydi.³⁷ Kronstadt İsyanı patlak vermeden haftalar önce 1921 yılının Ocak ya da Şubat başlarında yazıldığı tahmin edilen belge, Kronstadt denizci ayaklanmasının bahar aylarında patlak verebileceğini ileri sürmekte ve Kronstadt'taki durum ve gelecekteki ayaklanmanın ayrıntıları üzerine tespitlerde bulunmaktaydı. Söz konusu muhtıraya göre, anti Bolşevik Rus örgütleri eğer Fransız

²⁹ <http://www.yeniduzen.com/kronstadt-1921-butun-iktidar-sovyetlere-partilere-degil-95745h.htm> (E.T. 20.04.2018).

³⁰ Philippe Bourrinet, *The Dutch and German Communist Left (1900-68)*, Brill, Leiden 2017, s. 230.

³¹ Avrigh, *age*, s. 95.

³² Berkman, *agm*, s. 9.

³³ Stephen Kotkin, *Stalin: Paradoxes of Power 1878-1928*, Penguin, New York 2014, s. 393.

³⁴ Avrigh, *age*, s. 100.

³⁵ Lenin-Troçki, *Kronstadt*, Çev: E. Oğuz, O. Akinhay- M. Güneşdoğdu, Atao1, İstanbul 1992, s. 116-117.

³⁶ Avrigh, *age*, s. 97.

³⁷ Pierre Frank, "Giriş", Lenin-Troçki, *age*, s. 24.

hükümetinden para, gıda ve askeri yardım alamazlarsa, ayaklanmanın başarı olasılığı bulunmamaktaydı.³⁸

Bu belge, Kronstadt'ta beklenen ayaklanmayı desteklemek üzere Rus Ulusal Komitesi'nde planlar yapıldığını ve söz konusu merkezin ayaklanmadan kendi amaçları için yararlanma niyetinde olduğunu açıkça göstermekteydi.³⁹ Ancak bu komplo grubunun ayaklanmanın odak noktasında yer aldığını, gizli muhtıranın uygulamaya geçirildiğini ve ayaklanmadan önce göçmen hareketiyle bahriyeliler arasında bağlantı kurulduğunu gösteren herhangi bir kanıt bulunmadı. Hatta ayaklanmanın kendiliğinden başlamış olması ihtimali daha çok destek buldu. Paul Avrigh'in de ifade ettiği gibi, ayaklanmanın çok erken, komplonun temel koşullarının yerine getirilmesinden haftalar önce patlak vermesi, muhtemelen Rus Ulusal Komitesi'nin planını uygulamaya geçirmesine fırsat vermedi.⁴⁰ Yine Alexandre Skirda'ya göre, eğer bir komplo söz konusu olsa idi, ayaklanma için mutlaka buzların eriyip Kronstadt'ın fethedilemez hale geleceği daha ileriki bir tarih seçilirdi.⁴¹

Kronstadt'ın komplo olduğu iddiasına karşı, Kronstadt'ı savunanlar, Petropavlovsk Kararlarının Sovyetleri tanıdığını, "üçüncü devrim"i savunduğunu ve dolayısıyla karşı-devrimci olmadığını iddia etmişlerdi.⁴² Nitekim 8 Mart günü "Ne Uğruna Savaşıyoruz?" başlıklı bir makalede amaçlarını açıklayan denizciler, Kronstadt'ın Şubat ve Ekim Devrimlerinin ötesine geçtiğini duyuruyorlar, kendi ayaklanmalarının "komiserokrasi"ye karşı ülke çapında bir direnişi tetikleyeceğine ve daha özgürlükçü bir toplum yaratacağına inanıyorlardı. Anlaşılan, ülke topraklarında kendi amaçlarını destekleyecek bir asker ve işçi ayaklanmasının varlığından güç alıyorlardı. Ne var ki yedi yıllık savaş, dört yıllık açlık ve Çeka terörizmi dolayısıyla enerjileri tükenen Petrograd işçilerinin Kronstadtlılar ile dayanışma içine girecek durumları kalmamıştı.⁴³

Sonuçta karşı-devrimci komplo grubunun desteklemek istediği ancak planlanandan erken patlak veren ayaklanma karşısında mültecilerin girişimlerinden endişelenen Sovyet liderleri, kaybedecek zamanları olmadığını düşündüler.⁴⁴ Kronstadt ile Petrograd arasındaki suların üstü kışın buz tuttuğu, bu buz yeterli sayıda askeri sevk etmeye yetecek kadar kalın olduğu ve Kronstadt gemilerine manevra yapma olanağı bırakmadığı için buzlar erimeden harekete geçilmeliydi. Buzlar çözülür çözülmez iki zırhlı gemi körfezde manevra yapabilir, Kızıl Birliklerin toplandığı yerleri bombalayabilir ve Baltık Denizi'ne geçerek oradaki ikmal depolarından erzak ve cephane sağlayabilirdi.⁴⁵ Buzların çözülmesi, Kronstadt'ın karşı devrimcilerden hızla yardım alması demektir.

5 Mart günü Troçki'nin isyancıların derhal ve koşulsuz teslimini öngören ultimatomu ve ardından 7 Mart günü düzenlenen ilk saldırı ile Bolşeviklerin müdahalesi başladı. Saldırıyı planlaması, sevk ve idaresi için, daha sonra Kızıl Ordu'nun kurmay başkanlığına yükselecek olan, başarılı General Mikhail Tukhaçevski göreve getirildi. Kronstadt bahriyelilerinin geri püskürtmesi ve Kızıl Ordu'nun beş yüz ölü ve iki bine yakın yaralı vermesi ile sonuçlanan ilk saldırı ve ardından 10 Mart'ta gerçekleştirilen ve Kızıl Ordu açısından bir kez daha başarısızlıkla sonuçlanan ikinci saldırı, Tukhaçevski'nin daha kapsamlı bir askeri güç oluşturma konusundaki girişimlerini hızlandırdı. Uçaklar, ağır silahlar, en becerikli subaylar, askeri öğrenciler ve Çekacılardan oluşan toplam 50.000 kişilik ordu, 16 Martta 15.000 kişilik nüfusa sahip Kronstadt'a

³⁸ Age, s. 27-28. Avrigh, age, s. 106-107.

³⁹ Avrigh, age, s. 109.

⁴⁰ Age, s. 126.

⁴¹ Frank, agm, s. 17.

⁴² Aydar, agm, s. 26.

⁴³ Bookchin, age, s. 380-381.

⁴⁴ Frank, agm, s. 30.

⁴⁵ Bookchin, age, s. 379-380.

son saldırısını düzenledi.⁴⁶ Bu saldırıya, 10. Parti Kongresi'ne katılmak üzere başkente gelmiş bulunan delegelerin önemli bir kısmı da asker olarak katıldı.⁴⁷ Bu delegeler aynı zamanda 8 Mart'ta toplanan 10. Kongre'nin "savaş komünizmi"nin sonlandırılmasına, hububata el koyma uygulamasının yürürlükten kaldırılmasına ve şehirle kırsal arasındaki ticaretin serbest bırakılmasına ilişkin kararlarını da hızlı bir şekilde kitlelere yaymaktaydı. Bu yenilik haberleri, işçi ve köylülerin Kronstadtlı denizcilere sırtını dönerek hükümete yaklaşmasını hızlandırdı.⁴⁸ Ve tam teçhizatlı, görece iyi beslenmiş 50.000 asker 15.000 aç isyancının karşısında 18 Mart günü zaferini ilan ederek, isyanı bastırdı. Gerek Bolşeviklerin gerekse isyancıların verdiği zayıf net olarak ifade edilemese de, binlerce insanın hayatını kaybettiği ve eriyen buzların altından yüzlerce ceset çıkarıldığı bilinmektedir.⁴⁹

3. Yeni Ekonomi Politikası (NEP)

Kronstadt İsyanı, halkta hoşnutsuzluk ve huzursuzluk yaratan "savaş komünizmi"nin sonuna gelindiğinin habercisi oldu. Nitekim 10. Parti Kongresi boyunca bir yandan isyan bastırılıp parti disiplini sağlanırken, öte yandan ekonomi politikaları gevşetilerek, pazar ekonomisinin bazı özelliklerini içeren Yeni Ekonomi Politikası (NEP) uygulamaya geçirildi.⁵⁰ Kronstadt, aslında NEP'i doğuran değil, hızlandıran bir olaydı.⁵¹ Zira, NEP'i oluşturan önlemler, Parti'nin 24 Şubat tarihli oturumunda, dolayısıyla ayaklanma henüz baş göstermeden önce, kararlaştırılmıştı.⁵² Ancak Kronstadt, parti saflarında NEP'e karşı oluşan muhalefetin 10. Kongre esnasında sessizleşmesinde önemli bir etken olarak belirdi.⁵³

Çökmüş ekonominin diriltmesini ve yeniden yapılandırılmasını, köylülerin taleplerini karşılayarak rejimin istikrarını sağlamayı hedefleyen NEP, ilk olarak zirai politikada önemli değişikliklere yol açtı. Köylülerin ürünü devlete teslim etme zorunluluğu kaldırılarak, ürünlerinin daha düşük oranlı bir vergiye tabi tutulmasına ve ürün fazlasını pazarlayabilmelerine imkân tanındı. İşçi ve toprak kiralamalarına izin verilen köylülerin, ürün fazlasını pazarda satabilecek olmalarının, üretimi teşvik edeceği düşünüldü. Köylülerin elde ettikleri kazanç ile tüketime yöneleceklerini hesaplayan rejim, perakende ticaret ve tüketim maddeleri üzerindeki devlet tekeli kaldırıldı.⁵⁴

Tarım alanında sağlanan serbestilerin ardından sanayide de benzer bir reform yürürlüğe geçirilerek, yirmiden fazla işçi çalıştırmadıkları saptanmış küçük sanayi işletmelerine yönelik özel girişim imkanı tanındı.⁵⁵ Küçük zanaatkarlara ve küçük işletmelere, köylülüğe sunulmuş yasal güvencenin ve ticaret yapma fırsatının tanınması ile özel girişim, tarım, küçük çaplı sanayi, perakende ticaret ve hizmet sektörlerini kapsayacak şekilde genişletildi ve böylece Rus ekonomisinde kapitalist ilişkiler yaygınlık kazandı.⁵⁶ Ancak büyük sanayi, dış ticaret, ulaşım ve

⁴⁶ <http://www.yeniduzen.com/kronstadt-1921-butun-iktidar-sovyetlere-partilere-degil-95745h.htm> (E.T. 25.04.2018).

⁴⁷ Aydar, *agm*, s. 30.

⁴⁸ Bookchin, *age*, s. 381-382.

⁴⁹ Aydar, *agm*, s. 30.

⁵⁰ Geoffrey Hosking, *Rusya ve Ruslar: Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, İletişim, İstanbul 2011, s. 607-608.

⁵¹ Yabancı ve Rus tarih yazımında Kronstadt'ın "savaş komünizmi"nin terk edilmesinde ve NEP'in uygulamaya geçirilmesinde temel etken olduğunu ileri süren görüşler bulunmaktadır. Örneğin Rus tarihçi Starodubrovskaya, NEP'e geçiş kararının, Kronstadt'ın etkisi altında 10. Parti Kongresi'nde beklenmedik bir şekilde alındığını belirtmektedir. Ancak gerek yabancı gerekse Rus literatürde Kronstadt'ın NEP'e geçişteki rolüne ilişkin daha dengeli değerlendirmeler ağırlık kazanmaktadır. Fransız tarihçi Werth gibi İngiliz Sovyetologlar Nouve ve Shapiro, NEP'in temel nedeninin Kronstadt olmadığını, ancak, Kronstadt'ın Şubat ayı boyunca düşünülen NEP'e geçiş kararını hızlandırdığını ileri sürmektedirler. "Perehod k Novoiy Ekonomicheskoiy Politike", <https://studref.com/300373/istoriya/perehod-novoy-ekonomicheskoy-politike> (E.T. 10.09.2021).

⁵² Edward Hallett Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: II*, Çev: Orhan Suda, Metis, İstanbul 1998, s.248.

⁵³ Frank, *agm*, s. 11.

⁵⁴ Hosking, *age*, s. 608.

⁵⁵ Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: II*, s. 272-273.

⁵⁶ Bekcan, *agm*, s. 87. Milner-Gulland- Dejevskiy, *age*, s. 155.

bankacılık üzerindeki devlet tekelinin devam etmesi, programın yakın gelecekteki ileri bir atılım için stratejik bir geri çekilme olarak sunulmasına yol açtı.

Devrimci ilkelerden taviz verme pahasına bile olsa, ülkeyi yeniden inşa etmek için sadece köylüye ve daha sonradan "Nepmen" olarak adlandırılacak küçük burjuvaziye değil, yabancı kapitalist dünyaya da imtiyazlar⁵⁷ tanındı. Belirli alanlarla sınırlandırılrsa da yabancıların Rusya topraklarında yatırım yapmalarına izin verildi.⁵⁸

Kronstadt'a bir cevap olarak algılanan ve Kronstadt ile hızla uygulamaya geçirilen NEP, aktarılan bu açılımlar ile aslında Kronstadt isyancılarının taleplerini karşılamaktan uzak kaldı. Zira proletarya ile tarım işçilerinin ittifakını sağlayarak "savaş komünizmi"ni sonlandırma arzusundaki Kronstadt önerisi, küçük endüstride ve tarımda ücretli emeğin kullanımına karşı çıkarken, NEP ise onay vermekteydi. Lenin tarafından "köylüler için Brets-Litovsk" olarak adlandırılan NEP, proletaryaya karşı köylü üst tabakası ile bürokrasi iş birliğini sağlayarak, Kronstadt'taki köylü-proletarya dayanışmasını sarsmaktaydı.⁵⁹ Ayrıca ekonomide yaşanan gevşeme siyasi kontrole yansıtılmamış, Kronstadt'ın eleştirdiği Komünist Parti politik baskısı devam ettirilmişti.

4. Kronstadt İsyanı ve NEP'e Geçiş Sürecinde Batının Sovyet Politikası

Kronstadt İsyanı patlak vermeden önce, İç Savaş'ın henüz ilk yıllarında Bolşevik yönetim, Batı ile ticaret anlaşmaları yapma konusunda birtakım girişimlerde⁶⁰ bulunmuştu. Sovyetler, bir taraftan askeri bir mücadele içinde buldukları itilaf devletleri ile tamamen bir kopuş istemiyor ve ekonomik koşullardan ötürü bizzat Lenin'in "küçük düşürücü" olarak adlandırdığı bir politikayı izlemek zorunda kalıyordu.⁶¹ Ancak Avrupa'da devrimci bir dalgalanmanın⁶² yaşandığı bu dönemde, Bolşevik Devrimi'ni bu dalgalanmanın temel nedeni olarak gören kapitalist devletler, Sovyet yönetimine karşı olumsuz bir bakış açısına sahiptiler. Bu bakış açısının ve Sovyet Rusya'nın kapitalist devletlerin meydana getirdiği bir dünyada var olmayı sürdürmesinin kaçınılmaz bir sonucu olarak, 1920 yılının ilk aylarında Sovyet hükümeti kendini, neredeyse iradesi dışında, dünya devriminin çıkarlarını değil, ulusal çıkarları savunur durumda buldu.⁶³ Sovyet hükümetinin bu eğilimi, 1920 yazında Polonya ile yaşanan mücadele sonucunda daha da belirginleşti. Zira bu savaş, Polonyalı işçilerin Kızıl Ordu'yu kurtarıcıları olarak karşılayacakları ve Polonya devriminin de Almanya ve Batı Avrupa devrimlerinin yolunu açacağı beklentisi ile gerçekleştirilmiş, ancak işgalcileri devrimci kurtarıcıları değil, Rus emperyalistler olarak karşılayan Polonya işçileri, devrimin yayılacağına ilişkin inancı yerle bir etmişlerdi. Batı Avrupalı işçiler gibi Polonyalı işçilerin de uluslararası devrim davasını benimseyemeyecek ölçüde ulusal bağımlılıkları özümsemiş olması, Bolşevikler açısından dünya devrimini geleceğe ait bir rüya haline dönüştürmekteydi.⁶⁴

⁵⁷ Bu dönemde yabancı girişimcilere tanınan imtiyazlar için bkz. Anthony Heywood, "Soviet Economic Concessions Policy and Industrial Development in the 1920s: The Case of the Moscow Railway Repair Factory", *Europe-Asia Studies*, C. 52, S. 3, 2000, s. 549-569.

⁵⁸ George Vernadsky, *Rusya Tarihi*, Çev: Doğukan Mızrak- Egemen Ç. Mızrak, Selenge, İstanbul 2011, s. 391.

⁵⁹ Anton Ciliga, "Kronstadt Ayaklanması", Çev: Gün Zileli, <http://anarsizm.org/kronstadt-ayaklanmasi-1942-anton-ciliga/> (E.T. 25.04.2018).

⁶⁰ Lenin 14 Mayıs 1918'de ABD ile ekonomik/ticari ilişkileri kurmak için geliştirdiği planını ABD hükümetine göndermiş, ancak bu plana ABD'den olumlu yanıt alamamıştı. Rusya'nın daha önceki yıllarda ABD'ye sattığı malların listesinin yer aldığı bu planda, ABD burjuvazisinin Rusya'da gerçekleştirebileceği faaliyetler sıralanmıştı. Benzer girişim 14 Temmuz'da İngiltere'ye de yapıldı; ancak yine beklenen cevap alınmadı. Bekcan, *agm*, s. 81.

⁶¹ *Agm*, s. 81.

⁶² 1918'de Almanya'da gelişmeye başlayan devrimci durum, Bavyera ve Macaristan'da gerçekleşen başarılı devrimci darbeler, İngiltere, Fransa ve İtalya'da baş gösteren huzursuzluk ve kargaşa, Bolşevik liderlere Avrupa devriminin gelmekte olduğu inancını aşıyordu. Carr, *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929*, s. 61.

⁶³ Edward Hallett Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: III*, Çev: Tuncay Birkan, Metis, İstanbul 2004, s. 152.

⁶⁴ Carr, *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929*, s. 61.

"Dünya devrimi" düşüncesinin hızını kaybettiği Polonya Savaşı sonrasında Sovyet yönetiminin ilk önemli dış politika hamlesi, İngiliz hükümeti ile bir ticaret anlaşmasının imzalanması amacıyla müzakerelere başlamak oldu. 1920 sonbaharında tehdit edici boyutlara ulaşan köylü huzursuzlukları, izlenen ekonomi politikasının gevşetilmesini ve maddi koşulların rahatlatılmasını talep ediyordu; ki bunlar da yakın gelecekte ancak yabancı kapitalistlerle anlaşmalar yapılarak sağlanabilirdi.⁶⁵ Bu bağlamda İngiltere ile oluşan bu yakınlaşmayı, Bolşevik yönetimin Batı tarafından kabulüne yönelik bir gelişme olarak değerlendiren karşı devrimci göçmenler, herhangi bir anlaşmanın imzalanmasını önlemek ve süreci durdurmak çabasıydı.⁶⁶ Kronstadt İsyanı, tam da bu sırada patlak verdi ve Bolşeviklerin dış politika hamlesini önleyebilecek istikrarsızlaştırıcı bir unsur olarak göçmenler tarafından kullanıldı.⁶⁷

Bu arada İngiltere ile müzakerelerin yavaşladığı 1920 yazında ABD ile ticari ilişkileri geliştirme noktasında çok sağlam olmasa da bazı adımlar atıldı. 7 Temmuz 1920'de ABD Hükümeti Sovyet Rusya'yla ticaret üzerindeki bütün kısıtlamaları kaldırdı; ancak aynı zamanda Amerikan diplomatlarına ve konsolosluk görevlilerine Amerikan yurttaşları ile bu ülke arasındaki ticari ve benzeri ilişkileri kolaylaştıracak hiçbir faaliyete girmeme talimatı da verildi. ABD yönetiminin Bolşevik yönetime çok da güvenmediği açıkça belliydi. Ancak ABD, gerek yatırımda bulunacak sermayeye sahip olması, gerekse Sovyet iktidarına karşı tezgahlanan siyasi oyunlara diğer kapitalist ülkeler kadar dahil olmaması nedeniyle Bolşevik yönetimin ilişkileri geliştirmek istediği devletlerin başında gelmekteydi. Bundan dolayı ABD yatırımını çekebilmek amacıyla 23 Ekim 1920 tarihinde kamulaştırma ve müsadereye karşı güvenceler içeren yabancı şirketlere yönelik bir imtiyazlar kararnamesi çıkartıldı. Ancak birçok sadık parti üyesi tarafından kuşkuyla karşılanan bu kararname uygulamaya geçirilemedi. Sovyet ekonomi politikasına halen "savaş komünizmi"nin yön verdiği bir ortamda imtiyazlar kararnamesi çok erken çıkartılmıştı.⁶⁸

İngiltere ve ABD ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmeye çalışıldığı bu dönemde, "savaş komünizmi"ni sonlandırarak NEP'e geçişin hızlandırılması zorunlu hale gelmişti. Nitekim 8 Mart 1921'de 10. Parti Kongresi'nde NEP'e geçiş kararının alınması, İngiltere ile müzakere edilen ticaret anlaşmasının 16 Mart'ta imzalanmasının önünü açtı. Kronstadt Ayaklanması devam ederken ve Bolşevik yönetim tehdit altındayken anlaşmanın imzalanması, Kronstadt'a İngiliz yönetiminin bakış açısını da yansıtmaktaydı. Zira İngiliz yönetimi, göçmenlerden ve Dışişleri bürokrasinden gelen talepler doğrultusunda Kronstadt isyancıları üzerinden bir pazarlık yürüterek anlaşmanın imzasını geciktirebilirdi; ancak bu alternatif 14 Mart'taki kabine toplantısında reddedilmiş ve anlaşmanın imzasına karar verilerek isyanlarla sarsılan Sovyet yönetimine adeta yeniden yaşama şansı sunulmuştu.⁶⁹ Üstelik İngiliz yönetimi, Kronstadt isyancılarına herhangi bir destek sunulmayacağını ve bu işin bir iç mesele olarak kabul edildiğini Dışişleri Bakanı George Curzon aracılığıyla açıkça ilan etmekteydi. Ancak diğer taraftan yabancı hükümetlere ya da özel topluluk ve bireylere yardım gönderme konusunda engelleyici bir tavırda bulunulmayacağı da yine Curzon tarafından ima edilmekteydi.⁷⁰

⁶⁵ Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: III*, s. 255-256.

⁶⁶ Frank, *agm*, s. 9.

⁶⁷ Troçki, 16 Mart 1921 tarihinde Rus gazetesi Pravda'da yayınlanan, yabancı basın temsilcileriyle röportajında, Kronstadt İsyanı'nın İngiltere ile ticaret anlaşmasına denk gelmesinin tesadüf olmadığını, sadece Rus göçmenlerin değil İngiltere içerisindeki güçlü siyasal grupların da bu ticaret anlaşmasını baltalamakla ilgilendiğini ileri sürmekteydi. "L. Troçki. O Sobitnyah V Kronştade", <https://www.marxists.org/russkij/trotsky/works/trotl828.html> (E.T. 10.09.2021).

⁶⁸ Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: III*, s. 261-268.

⁶⁹ James Ramsey Ullman, *Anglo-Soviet Relations, 1917-1921, Vol. III: The Anglo-Soviet Accord*, Princeton University Press, Princeton 2019, s. 451-452.

⁷⁰ 11 Mart 1921'de İngiltere Dışişleri Bakanı Curzon'un Helsinki'deki İngiliz temsilciliğine gönderdiği telgrafta, İngiliz Hükümeti'nin Kronstadt'taki "devrimcilere" yardım göndermeye hazır olmadığı belirtilmekteydi. Aynı telgrafta ekli çok gizli ibareli notta ise, Finlandiya Hükümeti'ne benzer bir yol izlemesini tavsiye etmek için bir neden olmadığı,

Aynı dönemde Lenin, kapitalist ülkelerin en güçlüsü haline gelen ve ticari ilişkileri geliştirmek istediği ABD yönetiminin Kronstadt'a destek göndereceği endişesini taşımaktaydı. Bu endişe yersiz de değildi. Zira hem isyandan haftalar önce isyan ile ilgili haberler Amerikan gazetelerinde yer almıştı; hem de isyan patlak verdikten sonra 13 Mart 1921'de Helsinki'deki ABD Elçiliği, ABD Dışişleri Bakanlığına Kronstadt'a yardım gönderilmesi konusunda çağrıda bulunmaktaydı.⁷¹ Diğer taraftan isyan süresince Paris'teki Ulusal Komite'nin temsilcileri, ABD Başkanı Harding'e ve ABD Ticaret Bakanı Herbert Hoover'a telgraf göndererek Kronstadt'a gıda yardımı gönderilmesini talep etmekteydiler.⁷² Ancak İç Savaş'ın müdahale politikalarına geri dönmekte isteksiz olan Washington yönetimi, bu yardım çağrılarında adeta kulaklarını tıkamaktaydı. İsyanın erken patlak verdiğini ve hiçbir başarı umudu taşımadığını fark eden ABD Hükümeti⁷³, göçmenler tarafından dayatılan herhangi bir dış müdahalenin beklenen aksine bir sonuç oluşturabileceği kanaatindeydi. Zira böyle bir olası müdahale, Rusya'nın yeni bir yabancı işgali karşısında birleşmesine ve zor durumdaki Lenin yönetiminin lehine bir ortamın oluşmasına yol açabilirdi. Bundan ötürü de Paris'teki göçmenlerin yardım talebi zamansız olarak değerlendirilmişti.⁷⁴

Batılı güçler arasında Bolşevik rejime en sert biçimde karşı olan Fransa Hükümeti⁷⁵, doğal olarak Kronstadt'a yardım göndermesi en çok beklenen yabancı hükümetti. Keza yabancı yönetimler içerisinde Kronstadt olaylarına en fazla dahil olan yönetimin, Fransız yönetimi olduğu tahmin edilmekteydi. Ulusal Komite'nin isyan boyunca Fransa Dışişleri Bakanlığı ile iletişim içerisinde olduğunu gösteren arşiv belgeleri ve isyancıların Fransız yönetiminden maddi destek aldığına ilişkin gazete haberleri, böyle bir tahminin oluşmasına zemin oluşturmaktaydı.⁷⁶ Ayrıca Fransız Hükümetinin İngiliz Dışişleri ile Kronstadt'a yiyecek ve tıbbi malzeme tedariki konusunda görüşmeler yaptığı ortaya çıktı. Ne var ki bu iş birliği planı başarıya ulaşmadan isyan, Kızıl Ordu tarafından bastırıldı.⁷⁷

Diğer taraftan Sovyet rejimi ile bağlar kurma hazırlığı içerisinde olan Paris Hükümeti, bu hedefiyle tezat biçimde Kronstadt'a yüklü bir yardım göndermiş olamazdı. Nitekim Rus gazetelerine göre, Fransa krize siyasal ya da askeri bir müdahalede bulunmaktan sakınmış ve kendisini Finlandiya'dan Kronstadt'a yiyecek ulaştırılabilmesi için sınırdan geçiş izni verilmesi talebinde bulunmak ile sınırlandırmıştı.⁷⁸ Tüm yabancı güçler arasında isyana en fazla dahil olan Fransa'nın bile isyana ciddi düzeyde bir katkı sağlayamaması, Fransız tüccar ve yatırımcıların

yine herhangi bir özel topluluk ya da bireyin yardım gönderme isteğinin engellenmeyeceği ifade edilmekteydi. *Age*, s. 452.

⁷¹ Bu çağrıda Kronstadt'ta yalnızca iki haftalık malzeme kaldığı, dışarıdan yardım alınmazsa Kronstadt'ın düşeceği ve yardım gönderme konusunda başta İngiltere olmak üzere dış dünyanın isteksiz olduğu vurgulanmaktaydı. Benjamin M. Weissman, *Herbert Hoover and Famine Relief to Soviet Russia, 1921-1923*, Hoover Institution Press, Stanford 1974, s.12.

⁷² Avrigh, *age*, s. 117.

⁷³ Bu noktada ABD Hükümetinin tutumu ile Finlandiya yönetiminin tutumu ortaktı. Frank, *agm*, s. 24.

⁷⁴ Avrigh, *age*, s. 120-121.

⁷⁵ 1918 Kasımı'nda Fransa Dışişleri Bakanı, Bolşevik meselesinin yalnızca ulusal değil, uluslararası bir mesele olduğunu belirtmekte ve her yerde bir anarşi ve yağma rejimi kurma çabası içinde olan Bolşevikler ile mücadeleyi, barbarlığa karşı bir medeniyet mücadelesi olarak tanımlamaktaydı. 1918 Aralığı'nda ise Fransız Hükümeti, Bolşevikleri iktidardan uzaklaştırmak amacıyla iç savaştaki Rusya'ya, Bolşevik karşıtı Beyaz Ordu lehine asker gönderdi. Bu girişimi uzun soluklu olmasa ve Güney Rusya'ya gönderdiği askerlerini geri çekmek zorunda kalsa da, Fransa yönetimi Bolşeviklere karşı mücadeleyi devam ettirdi. Bu bağlamda Rusya'nın Batı sınırında Bolşevik karşıtı devletlerden oluşan bir halka oluşturmak amacıyla bir çevreleme stratejisi belirledi. Bu strateji uyarınca 1920 yılında Beyaz Rusya ve Ukrayna üzerinde oluşan Polonya taarruzuna göz yumdu ve hatta Polonya ordusuna silah yardımıyla bulundu. Michael Jabara Carley, "Episodes from the Early Cold War: Franco-Soviet Relations, 1917-1927", *Europe-Asia Studies*, C.52, S.7, 2000, s. 1276.

⁷⁶ Avrigh, *age*, s. 118-119.

⁷⁷ Michael Jabara Carley, "Prelude to Defeat: Franco-Soviet Relations, 1919-1939", *Historical Reflections*, C. 22, S.1, 1996, s. 161.

⁷⁸ Avrigh, *age*, s. 119.

Bolşevik yönetim ile ticari ilişkiler konusunda hükümete yaptığı baskı sebebiyleydi. Zira yeniden ayağa kalkabilmek için Batı ile ekonomik ilişkileri canlandırma ihtiyacı hisseden Sovyet yönetimi, Amerikan, İngiliz ve Alman tüccar ve yatırımcılar ile karlı ekonomik ilişkiler kurabilirdi. Üstelik sosyalist bir ekonomide özel girişime izin veren NEP'in ilanı, Fransız yatırımcılar açısından "altın madeni" olarak değerlendirilen Sovyet pazarının rakip yatırımcılara kaptırılacağı endişesini arttırdı. Bu endişeye bağlı olarak iş dünyasından hükümete yönelen baskılar, Fransa'nın Sovyet politikasında bir yumuşama ve değişime yol açmaktaydı.⁷⁹

Gerçekten de NEP'in ilan edilmesinin ardından Sovyet yönetimi ile Batılı devletler arasında ticari ve ekonomik ilişkiler artış gösterdi. 16 Mart 1921 tarihinde İngiltere ile ticaret anlaşması imzalayan Sovyet yönetimi, 28 Ekim 1921 tarihinde İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve ABD yönetimlerine gönderdiği notada, temel amaçlarından birinin diğer ülkeler ile ekonomik iş birliğini geliştirmek olduğunu belirtmekteydi. Bu doğrultuda 1922 Nisanı'nda Sovyet delegasyonu yeni ekonomik bağlantılar kurabilmek amacıyla Cenova'da düzenlenen bir ekonomi konferansına katıldı. Konferansın Sovyet yönetimi açısından en önemli sonucu ise, Almanya ile yakınlaşmanın sağlanması oldu.⁸⁰ Nitekim 16 Nisan 1922 tarihinde imzalanan ve daha sonra ticari bir anlaşma ile pekiştirilmiş olan Rapallo Anlaşması, Almanya ile Sovyetler Birliği arasında ekonomik iş birliğini başlattı.⁸¹

1921-1924 yılları arasında Batılı güçler ile ekonomik ve diplomatik ilişkilerini düzenleme çabası içine giren Sovyet yönetimi, bu çabasının karşılığını 1924 yılında belirgin biçimde almaya başladı. Zira 1924 yılı SSCB'nin, kapitalist yönetimler tarafından tanınma yılı oldu. İlk olarak İngiliz yönetimi tarafından tanınan SSCB, 1924 yılının sonuna kadar Fransa, İtalya, Avusturya, İsveç, Norveç, Danimarka, Yunanistan, Meksika ve Çin tarafından tanındı.⁸² SSCB'nin tanınması sürecine 1920'lerde dahil olmayan ABD yönetimi ise, bu devlet ile ticari ilişkilerini sürekli ileriye taşıdı. Keza 1924-1929 yılları arasında Sovyet pazarına yönelik Amerikan ihracatı üç kat artış gösterdi.⁸³ Benzer şekilde İngiltere'nin Rusya topraklarına yönelik ticareti, 1921 itibariyle yükselişe geçerek, 1925 yılında zirve noktaya ulaştı. SSCB ile ticaret ve iş ilişkileri açısından Amerikalı ve Alman rakiplerinin gerisinde kalan İngiltere, sahip olduğu ticaret hacmi ile 1920'lerde Fransa ve İtalya'nın önünde yer aldı.⁸⁴

NEP'in ilanı ile şekillenen yeni ortamda SSCB ile ticari ilişkiler konusunda ilk başta temkinli bir tutum sergileyen ve ticari ilişkileri belirli koşullara bağlı kılmak isteyen Fransa yönetimi, gerek Almanya ile karşı karşıya geldiği Ruhr Krizi gerekse 1924 ilkbaharında gerçekleşen genel seçimler sonrasında Sovyet politikasında daha belirgin bir değişime gitmek durumunda kaldı.⁸⁵ Bu bağlamda 1924 yılında Sovyet yönetimini tanıyan Paris hükümeti, 1926 yılında SSCB ile arasındaki, Fransız yatırımcılara Çarlık döneminden kalma borçlar gibi, pürüzlü konuları tartışmak üzere bir konferans düzenledi.⁸⁶ Böylelikle NEP'in uygulamada kaldığı süre boyunca,

⁷⁹ Carley, "Episodes from the Early Cold War: Franco-Soviet Relations, 1917-1927", s. 1276-1277.

⁸⁰ Bekcan, *agm*, s. 88-89. Cenova Konferansı, Batılı yönetimlerin Rusya toprakları ve kaynakları üzerindeki çıkar çatışmalarını ortaya çıkartarak, Batı tarafından dışlanan iki devleti, SSCB ile Almanya'yı, yakınlaştırdı. Vernadsky, *age*, s. 393.

⁸¹ Rapallo Anlaşması'ndan sonra iki devlet yönetimi arasındaki ticari görüşmelerin ve imzalanan ticaret anlaşmasının ayrıntıları için bkz. R. P. Morgan, "The Political Significance of German-Soviet Trade Negotiations, 1922-5", *The Historical Journal*, C. 6, S. 2, 1963, s. 253-271.

⁸² Riasanovsky- Steinberg, *age*, s. 555.

⁸³ Roger Munting, "British Business and the Politics of Trade with the USSR during the New Economic Policy (NEP)", *Business History*, C. 48, S. 2, 2006, s. 255.

⁸⁴ *Agm*, s. 254-255.

⁸⁵ Carley, "Prelude to Defeat: Franco-Soviet Relations, 1919-1939", s. 162-165.

⁸⁶ Michael Jabara Carley, "Five Kopecks for Five Kopecks: Franco-Soviet Trade Negotiations 1928-1939", *Cahiers du Monde russe et soviétique*, C. 33, S. 1, 1992, s. 24.

Sovyet yönetimine en mesafeli duran Batılı güç olarak Paris yönetiminin dahi, bu devlet ile ekonomik ve diplomatik ilişkilerini arttırdığı gözlemlendi.

Sonuç

Özel girişim ve ticarete olanak tanıyan NEP'e geçilmesi ve Sovyet yönetimi açısından devrim ihracından ziyade devrimi ayakta tutma çabasının ön plana geçirilmesi, Batılı güçler nezdinde Sovyet yönetiminden duyulan endişe ve tedirginliğin azalmasına neden olmuştur. Her ne kadar NEP'ten önce Bolşevik yönetimin Batı sermayesini ülkeye çekme ve Batılı ülkeler ile ticari ilişkileri geliştirme konusunda birtakım girişimleri olsa da, "savaş komünizmi"nin devamlılığı ve Polonya Savaşı'na kadar "sürekli devrim" tezinin gündemde tutulması, bu adımların karşılık bulmasını zorlaştırmıştır. Parti içindeki direnişin kırılması sonucunda Sovyet ekonomisinin küresel ekonomiye sınırlı da olsa eklenmesi ise, Parti'nin prestijini sarsma girişimi olarak okunabilecek olan Kronstadt İsyanı ile birlikte gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Batı için kabul edilebilir bir Rusya'da Batı'nın herhangi bir etkisinin olup olmadığı, Kronstadt İsyanı üzerinden sorgulanabilir. Zira NEP'e geçiş kararı, iç etkenler sonucunda şekillenmiş olsa dahi, iç ve dış etkenlerin kaçınılmaz etkileşimi, bu kararın alınmasında dolaylı ya da doğrudan bir dış etkiyi gündeme getirmektedir.

Bu bağlamda Batılı devletlerin Kronstadt'a doğrudan müdahil olmasa bile, özellikle isyan öncesinde göçmenlere destek vererek ve spekülasyon haberlere kaynaklık ederek Sovyet iktidarının "savaş komünizmi"ne son verme ve NEP'e geçme kararını hızlandırdığı söylenebilir. 13-14 Şubat tarihlerinde Batı gazetelerinde Kronstadt ile ilgili haberlerin çıkması, Bolşevik yönetime bir gözdağı ve NEP'i uygulamaya geçirme konusunda bir ikaz olarak algılanabilir. Zira henüz isyan başlamadan 24 Şubat tarihinde NEP'i oluşturan önlemler üzerinde karara varılması, bu baskının bir sonucu ve Batılı devletlerin Kronstadt politikasında değişime gitmelerinin de başlangıcıdır. NEP'e geçiş kararı Batı'nın, göçmenleri ve Kronstadtlıları yalnız bırakmasına, acele hareket eden isyancıların da başarısızlığa sürüklenmesine yol açmıştır. Nitekim 24 Şubat ve özellikle 8 Mart'taki 10. Kongre sonrasında Kronstadt'taki hareketlenmelere destek konusunda İngiltere ve ABD yönetimleri açık bir biçimde olumsuz bir tutum takınırken, Bolşeviklere karşılık noktasında en sert tavrıyla tanınan Paris hükümeti, son derece sınırlı bir yardım politikası izlemiştir. Sonuçta, her üç yönetim de Kronstadt'ta muhalefetin büyümesine ve buna bağlı olarak Parti içinde NEP'e yönelik direnişin kırılmasına destek olurken, bu direnişin sonlanması ve NEP'e geçilmesi ile Kronstadt olaylarına mesafeli bir tutum takınmışlardır.

Kaynakça

- AVRICH, Paul, *Kronstadt 1921*, Çev: Gün Zileli, Versus, Ankara 2006.
- AYDAR, Ferit Burak, "Sunuş: Sovyet İktidarının Sorunları: Devrimin Genel Masrafları", Vladimir İ. Lenin, *Kronstadt'tan Parti İçi Muhalefete: Devrim Yazıları 4*, Çev: Ferit Burak Aydar, Agora, İstanbul 2010.
- BEKCAN, Umut, "Devrimden Sonra: Bolşeviklerin Zorunlu Dış Politikası 1917-1925", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.68, S.4, 2013, s. 73-102.
- BERKMAN, Alexander, "The Kronstadt Rebellion", *Der Sindikalist*, 1922, s. 1-28.
- BOOKCHIN, Murroy, *Devrimci Halk Hareketleri Tarihi: 1905'ten 1917'ye Rus Devrimleri*, Dipnot Yayınları, Ankara 2011.
- BOURRINET, Philippe, *The Dutch and German Communist Left (1900-68)*, Brill, Leiden 2017.
- CARLEY, Michael Jabara, "Episodes from the Early Cold War: Franco-Soviet Relations, 1917-1927", *Europe-Asia Studies*, C.52, S.7, 2000, s. 1275-1305.
- CARLEY, Michael Jabara, "Five Kopecks for Five Kopecks: Franco-Soviet Trade Negotiations 1928-1939", *Cahiers du Monde russe et soviétique*, C. 33, S. 1, 1992, s. 23-57.
- CARLEY, Michael Jabara, "Prelude to Defeat: Franco-Soviet Relations, 1919-1939", *Historical Reflections*, C. 22, S. 1, 1996, s. 159-188.
- CARR, Edward Hallett, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: II*, Çev: Orhan Suda, Metis, İstanbul 1998.
- CARR, Edward Hallett, *Bolşevik Devrimi 1917-1923 Cilt: III*, Çev: Tuncay Birkan, Metis, İstanbul 2004.
- CARR, Edward Hallett, *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929*, Çev: Levent Cinemre, Yordam, İstanbul 2013.
- CILIGA, Anton, "Kronstadt Ayaklanması", Çev: Gün Zileli, <http://anarsizm.org/kronstadt-ayaklanmasi-1942-anton-ciliga/> (E.T. 25.04.2018).
- CROLL, Neil, "The Role of M.N. Tukhachevskii in the Suppression of the Kronstadt Rebellion", *Revolutionary Russia*, C.17, S.2, Aralık 2004, s. 1-48.
- DANIELS, Robert V., "The Kronstadt Revolt of 1921: A Study in the Dynamics of Revolution", *The American Slavic and East European Review*, C. 10, S. 4, 1951, s. 241-254.
- FRANK, Pierre, "Giriş", Lenin-Troçki, *Kronstadt*, Çev: E. Oğuz, O. Akınhay- M. Güneşdoğdu, Ataul, İstanbul 1992, s. 7-37.
- GETZLER, Israel, *Kronstadt 1917-1921: The Fate of a Soviet Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge 2002.
- HEYWOOD, Anthony, "Soviet Economic Concessions Policy and Industrial Development in the 1920s: The Case of the Moscow Railway Repair Factory", *Europe-Asia Studies*, C. 52, S. 3, 2000, s. 549-569.
- HOSKING, Geoffrey, *Rusya ve Ruslar: Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, İletişim, İstanbul 2011.
- KOTKIN, Stephen, *Stalin: Paradoxes of Power 1878-1928*, Penguin, New York 2014.

- "Kronstadt 1921: Bütün İktidar Sovyetlere, Partilere Değil", *Yeni Düzen*, 06.11.2017, <http://www.yeniduzen.com/kronstadt-1921-butun-iktidar-sovyetlere-partilere-degil-95745h.htm> (E.T. 16.04.2018).
- "L. Troçki. O Sobitiyah V Kronştadte", <https://www.marxists.org/russkij/trotsky/works/trotl828.html> (E.T. 10.09.2021).
- LENIN, Vladimir İ., *Kronstadt'tan Parti İçi Muhalefete: Devrim Yazıları 4*, Çev: Ferit Burak Aydar, Agora, İstanbul 2010.
- LENIN-Troçki, *Kronstadt*, Çev: E. Oğuz, O. Akınhay- M. Güneşdoğdu, Ataol, İstanbul 1992.
- MAWDSLEY, Evan, "The Baltic Fleet and the Kronstadt Mutiny", *Soviet Studies*, C.24, S.4, 1973, s. 506-521.
- MILNER-GULLAND, Robin- Nikolay Dejevskiy, *Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi VIII. Cilt*, Çev: Metin Çulhaoğlu, İletişim, İstanbul 1993.
- MORGAN, R. P., "The Political Significance of German-Soviet Trade Negotiations, 1922-5", *The Historical Journal*, C. 6, S. 2, 1963, s. 253-271.
- MUNTING, Roger, "British Business and the Politics of Trade with the USSR during the New Economic Policy (NEP)", *Business History*, C. 48, S. 2, 2006, s. 254-271.
- "Perehod k Novoiy Ekonomičeskoiy Politike", <https://studref.com/300373/istoriya/perehod-novoy-ekonomicheskoy-politike> (E.T. 10.09.2021).
- RIASANOVSKY, Nicholas V.- Mark D. Steinberg, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan Günümüze*, İnkılap, İstanbul 2016.
- ULLMAN, James Ramsey, *Anglo-Soviet Relations, 1917-1921, Vol. III: The Anglo-Soviet Accord*, Princeton University Press, Princeton 2019.
- VERNADSKY, George, *Rusya Tarihi*, Çev: Doğukan Mızrak- Egemen Ç. Mızrak, Selenge, İstanbul 2011.
- WEISSMAN, Benjamin M., *Herbert Hoover and Famine Relief to Soviet Russia, 1921-1923*, Hoover Institution Press, Stanford 1974.

Summary

In March 1921, sailors, who had been saluted by Trotsky as “the pride and glory of the revolution”, committed to an uprising against the Bolshevik administration with the slogan “Free Soviets” in Kronstadt –a place 20 miles west of Petrograd and used as the main base of the Baltic Fleet. Keeping the spirit of revolt constantly alive since 1905, the Kronstadt sailors targeted the strengthening bureaucratic despotism and “war communism”, which was put into practice during the Civil War and caused devastating consequences for the society. Thus, they tried to transform the Bolshevik revolution they once supported in 1917. Labeling the Kronstadt rebels as counter-revolutionary White Guards serving the French capitalists, the Bolshevik administration claimed that the rebellion was a conspiracy formed in Paris by French counterintelligence and Russian immigrants. The news of the revolt written in the French newspapers long before the Kronstadt Revolt and the document about the organization of the uprising found in the archives of the Russian National Committee, the refugee organization in Paris, constituted the basis of this claim. However, the lack of any evidence confirming the role of the organization in the uprising and the fact that the uprising broke out earlier than planned brought forward the possibility that this revolt started spontaneously.

The Kronstadt Revolt, which the counter-revolutionary conspiracy group wanted to support, but broke out earlier than planned and thus suppressed, precipitated the transition to the New Economic Policy (NEP-Novaya Ekonomicheskaya Politika), which ended the "war communism" policy and paved the way for commercial and economic relations with the Western world. With Kronstadt, the Bolshevik administration's desire to weaken the hand of immigrants through the NEP gained momentum, while the opposition within the Party against the NEP weakened. The NEP, which was implemented rapidly with Kronstadt and thought to weaken the external resources and support of the uprising, was far from meeting the demands of the Kronstadt sailors.

The transition to the NEP, which allows private enterprise and trade, and Soviet administration's emphasis on keeping the revolution alive rather than exporting it, decreased the Western powers' anxiety and uneasiness about the Soviet administration. Although the Bolshevik administration had some attempts to attract Western capital to the country and to develop commercial relations with Western countries before the NEP, the continuity of "war communism" and keeping the thesis of "permanent revolution" on the agenda until the Polish War made it difficult for these steps to be accomplished. However, the breaking of the resistance inside the Party in March 1921 and the articulation of the Soviet economy (albeit limited) with the global economy caused an expected openness in commercial and economic relations with the West. As a matter of fact, following the decision to transition to NEP, a long-negotiated trade agreement was signed with the UK, while commercial relations with Germany and the USA increased rapidly. As a result of increasing economic and commercial relations, diplomatic recognition of the USSR by Western states took place.

The main purpose of this study is to question whether the West had any influence in the construction of a moderate Russia for its interest, by focusing on the Kronstadt Revolt in the context of English, French and the U.S. administrations. The fact that the Kronstadt Uprising accelerated the transition to the NEP for the benefit of the Western bourgeoisie, in a way different from what was intended, was decisive in determining this goal. The conclusion reached in the study is that even if the Western states were not directly involved in Kronstadt, they accelerated the decision of the Soviet power to put an end to "war communism" and move to the NEP, especially by supporting the immigrants before the revolt and by being the source of speculative news. The news about Kronstadt in Western newspapers on 13-14 February can be interpreted as an intimidation towards the Bolshevik administration and a warning to implement the NEP. The decision on the measures constituting the NEP made on February 24, before the revolt started, is a result of this pressure and constituted the beginning of a change in the Kronstadt policy of the Western states. The decision about the implementation of NEP led the West to leave the immigrants and Kronstadters alone, and the hasty rebels were driven to failure. Following February 24 and especially the 10th Congress of March 8, the British and US administrations showed a clearly negative attitude towards the rebels in Kronstadt, while the Paris government, which was known for its harshest stance against the Bolsheviks, followed an extremely limited aid policy. As a result, all three administrations which supported the growth of the opposition in Kronstadt and, accordingly, the breaking of the resistance against the NEP within the Party, took a distant attitude towards the events in Kronstadt with the end of this resistance and the transition to the NEP.

